

**PROFESOR DR HAB. WANDA MIERZEJEWSKA –
TWÓRCZYNI SZKOŁY EKONOMIKI OCHRONY ROŚLIN
(1919-2004)**

Profesor dr hab. Wanda Mierzejewska z domu Matwin urodziła się 1 sierpnia 1919 roku w Grodźcu w Zagłębiu Śląsko-Dąbrowskim w rodzinie górniczej. W 1933 roku, po skończeniu szkoły podstawowej w Grodźcu, wraz z rodziną przeniosła się do Poznania. Tam w 1939 roku uzyskała świadectwo dojrzałości. W grudniu 1939 roku prof. Wanda Mierzejewska wraz z rodziną została wysiedlona z Poznania przez niemieckich okupantów. Na czas okupacji znalazła schronienie u krewnych w Czeladzi (woj. katowickie), gdzie podjęła swoją pierwszą pracę jako sprzedawca. Po wyzwoleniu Polski wyszła za mąż i rozpoczęła pracę w magistracie. Ze względów zdrowotnych w 1947 roku wyprowadziła się wraz z mężem do Cieplic, gdzie pracowała w Wojewódzkim Urzędzie Ziemskim. Rok 1948 to kolejna zmiana miejsca zamieszkania (przeprowadzka do Wrocławia) oraz rozpoczęcie studiów w Wyższej Szkole Rolniczej. W 1952 roku uzyskała tytuł inżyniera rolnictwa i podjęła pracę najpierw jako inspektor w WZGS „Samopomoc Chłopska”, następnie w Centrali Nasionnej. W 1954 roku rozpoczęła studia magisterskie i jednocześnie pracę naukowo-dydaktyczną w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa. Dyplom magistra rolnictwa uzyskała w 1955 roku.

W 1962 roku uzyskała stopień doktora nauk rolniczych na Wydziale Rolniczym WSR we Wrocławiu na podstawie dysertacji pt. „Ekonomiczne problemy związane z występowaniem i zwalczaniem stonki ziemniaczanej (*Laptinostarsa decemlineata* Say)”. Promotorem rozprawy był prof. Jan Sondel. Stopień doktora habilitowanego nauk rolniczych z zakresu ekonomiki rolnictwa otrzymała na tym samym wydziale WSR w 1970 roku na podstawie rozprawy pt. „Metodyka analiz i projektowania systemu

usług ochrony roślin w rolnictwie”. Recenzentami rozprawy i dorobku byli prof. dr hab. Władysław Węgorek oraz prof. dr hab. Bohdan Kopeć. Tytuł naukowy profesora uzyskała 15 maja 1990 roku.

W 1980 roku na własną prośbę przeszła na emeryturę, a następnie w 1986 roku została ponownie zatrudniona na 1/2 etatu w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa Akademii Rolniczej na stanowisku docenta. W tym okresie w strukturze Katedry Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa powstała jedyna w kraju Pracownia Ekonomiki Ochrony Roślin, której twórcą i kierownikiem była prof. dr hab. Wanda Mierzejewska. Jednostką tą kierowała do czasu przejścia na emeryturę (do 1990 roku). Po odejściu na emeryturę prof. dr hab. Wandy Mierzejewskiej kontynuatorem i kierownikiem prac badawczych z zakresu ekonomiki ochrony roślin był jej współpracownik, pierwszy doktor z zakresu ekonomiki ochrony roślin, dr hab. Maria Golinowska prof. nadzw. UP. W 2003 roku jednostkę przekształcono w Zakład Ekonomiki Ochrony Roślin i Środowiska Rolniczego.

Dorobek naukowy prof. dr hab. Wandy Mierzejewskiej liczy ponad 60 pozycji oryginalnych prac twórczych z zakresu ekonomiki ochrony roślin, w tym trzy publikacje książkowe:

1. Mierzejewska W., 1970. Ekonomiczna efektywność ochrony roślin. Wyd. WSR, Poznań, 97 ss.
2. Mierzejewska W., 1971. Ekonomika i organizacja ochrony roślin. PWRiL, Warszawa, 111 ss.
3. Mierzejewska W., Golinowska M., 1976. Koszty i ekonomiczna efektywność chemicznych zabiegów ochrony roślin. PWRiL, Warszawa, 51 ss.

Prace publikowane przez prof. dr hab. Wandę Mierzejewską dotyczyły dziewięciu zagadnień:

1. Organizacja pracy przy stosowaniu zabiegów ochrony roślin
2. Skutki gospodarcze wywołane szkodliwym działaniem szkodników, chorób i chwastów roślin uprawnych
3. Organizacja usług ochrony roślin
4. Efektywność chemicznych zabiegów ochrony roślin
5. Metodyka określania ekonomicznej efektywności ochrony roślin
6. Ekonomiczno-organizacyjne problemy metody biologicznej zwalczania agrofagów
7. Ekonomika zwalczania agrofagów
8. Inne prace dotyczące ekonomiki i organizacji ochrony roślin
9. Inne prace ekonomiczno-rolnicze.

Ten krótki przegląd problematyki prac prof. dr hab. Wandy Mierzejewskiej wskazuje na specjalizację naukową o wyraźnym obliczu, obejmującą zagadnienia ekonomiki ochrony roślin. Ta dziedzina jest rozpatrywana szeroko na tle zagadnień ekonomiczno-gospodarczych, a nie jako wąska specjalizacja oderwana od jakichkolwiek związków ekonomiczno-rolniczych.

Organizacja pracy przy stosowaniu zabiegów ochrony roślin

Publikacje z pierwszej grupy tematycznej są rezultatem początkowych badań naukowych Autorki. Badania te opierały się na bezpośredniej obserwacji przebiegu prac

związanych z ochroną roślin z wykorzystaniem metody badawczej prowadzonej w terenie – fotografii czasu pracy. Wyniki badań były publikowane w miesięczniku *Ochrona Roślin* i innych czasopismach naukowych.

Skutki gospodarcze wywołane szkodliwym działaniem szkodników, chorób i chwastów roślin uprawnych

Badania z tego zakresu były podstawą do opracowania pracy doktorskiej pt. „Ekonomiczne problemy związane z występowaniem i zwalczaniem stonki ziemniaczanej” oraz artykułu „Straty szkodliwości stonki ziemniaczanej na terenie woj. wrocławskiego” opublikowanego w *Postęпах Nauk Rolniczych*. Profesor W. Mierzejewska w pracach tych podaje zasady określania rozprzestrzeniania się stonki ziemniaczanej, a po analizie stopnia opanowania uprawy przez stonkę oraz stopnia produktywności uprawy wyznacza cztery strefy szkodliwości gospodarczej stonki ziemniaczanej. Wyznaczenie tych stref miało duże znaczenie praktyczne, pozwalało bowiem na racjonalne wykorzystywanie chemicznych środków przez skierowanie odpowiednich ich ilości do wyznaczonych stref. W latach sześćdziesiątych XX wieku w Polsce zagrożenie przez stonkę ziemniaczaną na plantacjach było znaczne, a podaż preparatów chemicznych niewielka, tak więc prace prof. Mierzejewskiej miały duże znaczenie dla praktyki rolniczej.

Organizacja usług ochrony roślin

Grupa prac z tego zakresu dotyczyła bardzo istotnego problemu, jakim jest racjonalne zużycie środków materiałowych w ochronie roślin w makroskali. Prace: „Działalność stacji zabiegów ochrony roślin w zielonogórskim” i „System usług ochrony roślin w województwie wrocławskim na przykładzie Góry Śląskiej” są przykładem analizy działalności pojedynczych stacji ochrony roślin, natomiast praca habilitacyjna „Metodyka analizy i projektowania systemów usług ochrony roślin w rolnictwie” zawiera syntezę osiągnięć prof. Mierzejewskiej w badaniach nad ekonomiką ochrony roślin. Na podkreślenie zasługują zwłaszcza badania dotyczące stopni korelacji i regresji między wieloma cechami (wielkość plantacji, wydajność pracy podczas zabiegów) istotnymi z punktu widzenia efektywności ekonomicznej.

Efektywność ekonomiczna zabiegów ochrony roślin

W tej grupie prac naukowych znajduje się wiele opracowań publikowanych w *Postęпах Nauk Rolniczych*, *Ochronie Roślin*, *Postęпах Ochrony Roślin* oraz w książce pt. „Koszty i ekonomiczna efektywność chemicznych zabiegów ochrony roślin”. W pracach tych prof. dr hab. Wanda Mierzejewska podaje sposoby mierzenia ilościowego i wartościowego efektywności ekonomicznej zwalczania agrofagów. Ekonomiczna efektywność zabiegów ochrony roślin powinna być określona przez korzyści ekonomiczne uzyskane w wyniku ich przeprowadzenia. Do korzyści tych prof. Mierzejewska zalicza: wartość uratowanej plantacji, opłacalność i wydajność pracy. Wskaźniki ekonomicznej efektywności zabiegów ochrony roślin określone przez prof. Mierzejewską za pomocą wzorów matematycznych stosuje się w praktyce rolniczej do dnia dzisiejszego. Są one od wielu lat elementem analizy prac naukowych prezentowanych na sesjach naukowych IOR. Profesor Mierzejewska stworzyła własną koncepcję struktury

kosztów przeprowadzania chemicznych zabiegów ochrony roślin. Prace naukowe z zakresu określania kosztów i ekonomicznej efektywności zawierają wiele cennych i oryginalnych własnych koncepcji Autorki.

Ekonomiczno-organizacyjne problemy metody biologicznej

Tematyka tej grupy publikacji obejmuje badania, których podłożem było zorganizowanie w 1985 roku ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. „Ekonomiczno-organizacyjne aspekty stosowania biologicznych metod ochrony roślin”. Materiały z tej konferencji zostały opublikowane w Zeszytach Problemowych Postępów Nauk Rolniczych nr 393 (1990 rok). Biologiczna metoda ochrony roślin łączy się z problematyką ochrony środowiska. Jest to metoda trudna i droga, a na rezultaty jej zastosowania trzeba więcej czasu niż przy metodach chemicznych.

Ekonomika zwalczania chwastów

W drugiej połowie XX wieku zauważa się bardzo dynamiczny rozwój ochrony roślin, a najwyższe wskaźniki rozwoju charakteryzują chemiczne zwalczanie chwastów. W przypadku zabiegów chwastobójczych można stosować różne metody redukcji stanu zachwaszczenia oraz ich łączenie. O wyborze metody powinien decydować rachunek ekonomiczny uwzględniający ocenę różnych metod nie tylko na podstawie ich wpływu na plonowanie upraw, lecz także na podstawie ich wpływu na opłacalność produkcji. Tej tematyce została poświęcona konferencja, pt. „Ekonomika zwalczania chwastów”, zorganizowana przez prof. dr hab. W. Mierzejewską, która odbyła się w dniach 8-9 kwietnia 1992 roku.

Ekonomiczne efekty szkodliwości agrofagów i efektywność zabiegów ochronnych w warunkach gospodarczo-produkcyjnych

Tą problematyką prof. dr hab. W. Mierzejewska zajmowała się pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych. Do badań nad efektywnością ekonomiczną wprowadziła metodę regresji wielorakiej. Metoda ta jest bardzo użyteczna, ponieważ jej stosowanie umożliwia sygnalizowanie potrzeby wprowadzania usprawnień organizacyjno-technicznych w wykonywaniu zadań ochrony roślin w praktyce gospodarczej.

W latach dziewięćdziesiątych prof. dr hab. W. Mierzejewska pracowała nad książką pt. „Ekonomiczno-organizacyjne i prawne uwarunkowania racjonalnej ochrony roślin”. Pomimo pozytywnych recenzji tej książki nie została ona wydana z powodu trudności w sfinansowaniu tego przedsięwzięcia.

Inne prace dotyczące ekonomiki i organizacji ochrony roślin

Wśród tych opracowań na szczególną uwagę zasługuje publikacja książkowa pt. „Ekonomika i organizacja ochrony roślin” autorstwa prof. dr hab. W. Mierzejewskiej, wydana w 1971 roku przez PWRiL. W pracach o charakterze ogólnym prof. W. Mierzejewska nawiązywała do koncepcji, w której zabiegi ochrony roślin są elementami w całokształcie działań gospodarczych, i to zarówno w mikro-, mezo-, jak i makroskali.

Zgodnie z tymi założeniami, Autorka zwraca uwagę na konieczność prowadzenia rachunku ekonomicznego zabiegów ochronnych, jednocześnie pokazując sposób ich prowadzenia. Wyjaśnia również zależności występujące pomiędzy organizacją zabiegów ochronnych i wskaźnikami ekonomicznej efektywności ich zastosowania.

Inne prace ekonomiczno-rolnicze

Profesor Mierzejewska wniosła znaczący wkład w badania ekonomiczno-rolnicze. Prowadziła badania nad zastosowaniem metody PERT w rolnictwie (zarządzanie przedsiębiorstwem, ochroną roślin, organizacją pracy). Zajmowała się również problematyką finansowania gospodarstw indywidualnych ze źródeł zewnętrznych. Pod koniec lat siedemdziesiątych i na początku lat osiemdziesiątych kontynuowała badania nad projektem „System społeczno-ekonomicznego rozwoju rolnictwa w zlewni rzeki Oławy”. Opracowanie to miało na celu poszukiwanie takich rozwiązań, które łączą intensyfikację rolnictwa z możliwością uzyskania wysokiej jakości wody pitnej dla mieszkańców Wrocławia.

W tej grupie prac badawczych należałoby wymienić badania nad formami powiązań spółdzielczości „Samopomoc Chłopska” z indywidualnymi gospodarstwami specjalistycznymi.

Członkostwo prof. dr hab. W. Mierzejewskiej w KOR PAN (Komitet Ochrony Roślin Polskiej Akademii Nauk) w latach 1979-1998 oraz kierownictwo Grupy Roboczej Ekonomia zaowocowało siedmioma tematami badawczymi finansowanymi przez PAN. Jako kierownik tej Grupy Roboczej w latach 1980-1998 zorganizowała sześć sympozjów naukowych. Prezentowane prace były publikowane w Zeszytach Problemych Postępów Nauk Rolniczych (z. 246, 363, 393) oraz w Zeszytach Naukowych AR we Wrocławiu (z 1992 i 1996 roku).

Jako samodzielny pracownik nauki prof. W. Mierzejewska wypromowała czterech doktorów nauk rolniczych (Marię Golinowską, Lecha Paczkowskiego, Zygmunta Sztudera i Małgorzatę Juszczyk). Była recenzentem 14 prac doktorskich, broniących w AR we Wrocławiu, Poznaniu i Lublinie, w IOR w Poznaniu i IUNG w Puławach, oraz dwóch rozpraw habilitacyjnych. Była też promotorem ok. 70 prac magisterskich.

Pani prof. dr hab. W. Mierzejewska łączyła profesję naukowca z olbrzymim zaangażowaniem w pracę dydaktyczną oraz organizacyjną. Jako wykładowca była obdarowana wielkimi umiejętnościami dydaktycznymi, które bazowały na rozległej wiedzy, swobodzie jej przekazywania, wysokiej kulturze osobistej, przejrzystej hierarchii wartości oraz pasji poznawczej. Zajęcia dydaktyczne z zakresu ochrony roślin prowadziła zarówno w macierzystej Uczelni, jak i na studiach podyplomowych w Poznaniu. Poza pracą naukową była członkiem Rady Naukowej Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu (1970-1990) oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego miesięcznika Ochrona Roślin. Należała także do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego oraz Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Rolnictwa. Była niekwestionowanym autorytetem z zakresu ekonomiki ochrony roślin, dla specjalistów z tej dziedziny, a także dla uczestników licznych konferencji naukowych organizowanych przez IOR, SITR i PAN.

Za wybitne osiągnięcia na polu nauki prof. dr hab. W. Mierzejewska, została odznaczona jednym z najwyższych odznaczeń – Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a także Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego.

Wysiłek włożony w pracę naukowo-dydaktyczną, trwającą z przerwami 30 lat, był doceniany przez kolejnych Rektorów Akademii Rolniczej, czego wyrazem było przyznanie prof. dr hab. Wandzie Mierzejewskiej 14 nagród JM Rektora.

Profesor dr hab. W. Mierzejewska odeszła od nas 19 lutego 2004 roku, pozostawiając po sobie znaczący dorobek naukowy, będący najtrwalszym wkładem Jej życia i pracy w tworzenie nowej dyscypliny naukowej – ekonomiki ochrony roślin, oraz kontynuatorów prac w dziedzinie nauk ekonomiczno-rolniczych.

Spoczywa na cmentarzu parafialnym we Wrocławiu przy ul. Smętnej.